

Assessing the Willingness of Citizens to Participate in Green Spaces Through Surveys of Visitors to Urban Parks (Case Study: Gol-e Narges Park, Karaj)

Zeynab Ansari Jaberi¹, Mehdi Khansefid², Mohsen Kafi³

Received: May. 24, 2023 Accepted: Feb. 22, 2024

DOI: 10.22034/SCM.2025.417802.1666

Abstract

Green spaces are considered a part of urban areas, and since their design and implementation take place within the context of a neighborhood, they cannot be successfully executed without seeking public opinions. Increasing citizen participation in the development and maintenance of parks and urban green spaces emphasizes the importance of participatory planning.

In this regard, a study was conducted to investigate the level of citizen participation in neighborhood parks. First, by reviewing and integrating related conceptual models, a practical conceptual model called the Spiral Model of Participation in Green Spaces was developed to outline the steps of participation in green spaces. A questionnaire was then designed based on this model and completed by 384 visitors to Gol-e Narges Park in Karaj. The collected data were analyzed, and the results revealed that among the six levels of participation—1-Information Sharing, 2-Opinion Gathering, 3-Design, 4-Planning, 5-Implementation, and 6-Maintenance—the highest levels of participation were observed in information sharing and maintenance. This outcome may be attributed to a lack of specialized knowledge about green spaces and unfamiliarity with other levels of participation. Citizens cited the absence of a suitable platform for participation as a reason for their lack of involvement. Therefore, it can be concluded that citizens have shown a strong willingness to participate in park maintenance. Among the proposed solutions to increase participation in other levels, organizing educational workshops to familiarize citizens with these levels can be highly effective.

Keywords: Park Maintenance, Public Opinion, Questionnaire, Spiral Model of Participation

¹ Master's Degree in Green Space Engineering, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Iran.
z.ansari.jaberi@ut.ac.ir

² Assistant Professor, Department of Horticulture and Green Space Sciences, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Iran (Corresponding Author).
mkhansefid@ut.ac.ir

³ Professor, Department of Horticulture and Green Space Sciences, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Iran.
mkafi@ut.ac.ir

سال سیزدهم / زمستان ۱۴۰۳

بررسی میزان تمایل شهروندان به مشارکت در فضای سبز با نظرسنجی از مراجعان به پارک های شهری (نمونه موردی: پارک گل نرگس کرج)

زینب انصاری جابری^۱، مهدی خان سفید^۲، محسن کافی^۳

تاریخ دریافت: ۰۲/۷/۲، تاریخ تایید: ۰۲/۱۲/۳

DOI: [10.22034/SCM.2025.417802.1666](https://doi.org/10.22034/SCM.2025.417802.1666)

چکیده

فضای سبز بخشی از فضاهای شهری محسوب شده و با توجه به این مهم که طراحی و اجرای آن در بستر یک محله به وقوع می پیوندد، نمی تواند بدون جستجوی نظرات مردمی به اجرا درآمده و با موفقیت همراه گردد، افزایش مشارکت شهروندان در توسعه و نگهداری پارک و فضای سبز شهری تأکید بیشتر بر برنامه ریزی مشارکتی را شامل می شود. در این راستا پژوهشی باهدف بررسی میزان مشارکت شهروندان در پارک های محله ای صورت گرفته است. در ابتدا با بررسی و ادغام مدل های مفهومی مرتبط و به منظور تبیین یک مدل مفهومی کاربردی در این مقاله، برای مشخص نمودن گام های مشارکت در فضای سبز مدلی به نام مدل مارپیچ مشارکت در فضای سبز ارائه شده است سپس پرسشنامه ای بر اساس آن طراحی گردیده، تعداد ۳۸۴ عدد توسط مراجعه کنندگان به پارک نرگس کرج تکمیل شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت، نتایج نشان داد که افراد از بین ۶ سطح مشارکت (۱-اطلاع رسانی ۲-نظرخواهی ۳-طراحی ۴-برنامه ریزی ۵-اجرا ۶-نگهداری) بیشترین میزان مشارکت را در سطح اطلاع رسانی و نگهداری به خود اختصاص داده اند، نتیجه حاصل می تواند به دلیل عدم شناخت تخصصی در زمینه فضای سبز و عدم آشنایی با سطوح دیگر مشارکت باشد، شهروندان از دلایل عدم مشارکت خود، نبود بستر مناسب برای مشارکت دانسته اند؛ بنابراین می توان به این نتیجه رسید که شهروندان در زمینه نگهداری پارک تمایل بالایی از خود نشان داده اند، از جمله راهکارهای پیشنهادی برای افزایش میزان مشارکت در دیگر سطوح مشارکتی، می توان به برگزاری کارگاه آموزشی برای آشنایی با این سطوح اشاره نمود.

کلمات کلیدی: نگهداری پارک، نظرات مردمی، پرسشنامه، مدل مارپیچ مشارکت.

^۱ کارشناس ارشد مهندسی فضای سبز، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران. ایران z.ansari.jaberi@ut.ac.ir

^۲ استادیار گروه علوم باغبانی و فضای سبز دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران، ایران (نویسنده مسئول) mkhansfid@ut.ac.ir

^۳ استادیار گروه علوم باغبانی و فضای سبز دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران. ایران mkafi@ut.ac.ir

مقدمه

گسترش سریع شهرنشینی و پیچیدگی مسائل شهری در کشورهای در حال توسعه، همراه با افزایش آگاهی عمومی و ضعف دولت‌ها، ضرورت به‌کارگیری رویکردهای مشارکتی و پایین به بالا را نمایان کرده است. به همین دلیل، ارتقای مشارکت آگاهانه و معنادار شهروندان در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی و محیط زیست به یکی از سیاست‌های کلیدی شهری تبدیل شده است (توکلی نیا و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۱). این روند نه تنها به افزایش آگاهی عمومی کمک کرده، بلکه بر اهمیت مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌های شهری به منظور پاسخ به نیازهای ساکنان تأکید می‌کند. اگرچه دولت‌ها به تنهایی قادر به حل مسائل شهری نیستند، تقویت حضور و مشارکت معنادار شهروندان می‌تواند راه‌حل‌های مؤثری برای چالش‌های موجود ارائه دهد.

شهروندان به عنوان ساکنان جامعه، نقش اساسی در ایجاد، حفاظت و توسعه فضاهای سبز دارند و پایه‌گذار موفقیت در برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر این فضاها هستند (زارع و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۹۸) (رزاقیان و فروغ‌زاده، ۱۳۹۷: ۷۴). این مقاله به شناسایی موانع و فرصت‌های مشارکت فعال شهروندان در توسعه فضاهای سبز می‌پردازد و راهکارهایی برای ارتقای آن ارائه می‌دهد.

در این چارچوب، مشارکت شهروندان به عنوان یک استراتژی کلیدی برای مدیریت و توسعه پایدار فضاهای سبز شهری معرفی می‌شود. در ایران، مشارکت با عباراتی مانند منظر مشارکتی، مدیریت مشارکتی و مشارکت مدنی شناخته می‌شود و اغلب با کلماتی نظیر تعاون و همکاری مترادف است (منصوری و فروغی، ۱۳۹۷: ۱۸). اهمیت فضای سبز نه تنها در زیباسازی محیط شهری بلکه در حفظ تعادل اکوسیستم‌ها و فراهم کردن رفاه اجتماعی نیز برجسته است. به‌ویژه، شهروندان به عنوان افراد تأثیرگذار در حفظ و نگهداری این فضاها شناخته می‌شوند و دستیابی به فضای سبز پایدار به مشارکت فعال آن‌ها در فرآیندهای برنامه‌ریزی و اجرایی بستگی دارد.

بنابراین، هدف این مقاله بررسی میزان مشارکت شهروندان در فضای سبز شهری و شناسایی عوامل مؤثر بر آن است. این مقاله به پرسش این‌که چگونه می‌توان با بهره‌گیری از رویکردهای مشارکتی و تجربیات موفق، به بهبود و توسعه پایدار فضاهای سبز در شهرها کمک

کرد، می‌پردازد. امید است که این مقاله رویکردی جدید و عمیق نسبت به اهمیت مشارکت شهروندان در نگهداری و توسعه فضای سبز ارائه دهد.

مروری بر مطالعات گذشته

طی سه دهه گذشته، برنامه‌ریزی شهری به سمت مشارکت شهروندان و تعامل دوطرفه پیشرفته است (شمشیری و دارابی، ۱۳۹۶: ۹۴). این مشارکت واقعی نه تنها مزایای مادی و اجتماعی را به همراه دارد، بلکه فضایی برای فرهنگ‌سازی نیز ایجاد می‌کند (رجیبی و حصارینژاد، ۱۳۹۲: ۱۱۲). با این حال، طراحی فضاهای عمومی امروز غالباً بدون در نظر گرفتن نظرات جامعه انجام می‌شود و تنها در برخی موارد نظرات شنیده می‌شوند، بدون اینکه در فرایند طراحی به کار گرفته شوند. این موضوع منجر به عدم تطابق فضاها با نیازهای مردم و کاهش کیفیت آنها می‌شود (Erfani & Roe, 2020) به عبارت دیگر، مسئولان شهری توجه کافی به مشارکت عمومی و تئوری‌های نوین شهرسازی ندارند که این امر باعث توسعه نادرست و کاهش کیفیت فضاهای عمومی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، شده است (Mandeli, 2019).

مدل‌های اداره مردمی می‌توانند به حل مشکلات شهری کمک کنند در این راستا تقویت حکومت‌های محلی در کشورهای در حال توسعه بسیار ضروری است (خادم‌الحسینی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۴). مشارکت مردم در حفظ فضای سبز برای توسعه پایدار حیاتی است و بدون درک صحیح از آن، محقق نخواهد شد (Zare et al., 2010) و با وجود افزایش آگاهی‌های زیست‌محیطی، مشارکت غیر فعال شهروندان مانع کنترل بحران‌ها است و تغییر فرهنگ آنها برای حفظ فضای سبز ضروری است (عباسی و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۰۰). از طرف دیگر نگهداری و توسعه فضای سبز نیاز به هزینه و مراقبت مستمر دارد و مشارکت مردمی باید در مدیریت آن اهمیت داشته باشد (هندیانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۶).

افزایش مشارکت فعال شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها به جلوگیری از ناکامی‌ها کمک می‌کند و نقش آنها در برنامه‌ریزی فضاهای سبز، عاملی کلیدی در مدیریت منابع شهری است (لقایی و همکاران، ۱۳۸۸: ۳). در شرایط کنونی که کلان‌شهرها با چالش‌های جمعیتی و منابع محدود مواجه‌اند، جلب مشارکت‌های مردمی به ویژه در نگهداری فضای سبز بسیار ضروری است؛ در غیر این صورت، این فضاها ممکن است دچار آسیب‌های جدی شوند و کیفیت زندگی شهروندان کاهش یابد (کلانتری و رسولی، ۱۳۹۳: ۴۲۷). مشارکت شهروندان در حفظ فضای

سبز و مناظر شهری اهمیت زیادی دارد و با تقویت همیاری و ارتقاء دانش، می‌توانند به کنترل آسیب‌های این فضاها کمک کنند (سپهوند و همکاران، ۱۳۹۴: ۲).

لذا به تعدادی از پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه اشاره می‌گردد.

عباسی و همکاران در سال (۱۳۹۲) با بررسی تمایل شهروندان به مشارکت در فعالیت‌های حفاظت و توسعه فضای سبز شهر تهران به این نتایج دست یافتند که بیش از نیمی از شهروندان تهرانی (۵۴/۱ درصد) به مشارکت در فعالیت‌های حفاظت و توسعه فضای سبز تمایل بالایی داشتند.

نوروزی و جوان فروزنده (۱۴۰۰) با بررسی تحلیل سویه‌های مفهوم مشارکت در فرآیند طراحی فضاهای عمومی سه مؤلفه اصلی؛ ابعاد فردی، اجتماعی و مکانی به عنوان عوامل اصلی تأثیرگذار در طراحی مشارکتی را بیان نمودند که توجه به این عوامل در قالب سه گانه ذهنیت‌های فردی، ترجیحات اجتماعی و نیازهای عملکردی _ معنایی به عنوان شاخصه‌های مفهومی طراحی مشارکتی ارائه گردیده است.

حسین پور و فتحی (۱۳۹۵) با بررسی عملکرد سراهای محلات در جذب مشارکت شهروندان شهر تهران به این نتایج دست یافتند که میزان مشارکت پذیری شهروندان در سراهای محله در سطح متوسط رو به بالاست و در سطوح تحلیلی نیز متغیرهای امکانات، اعتماد، فعالیت‌ها، رضایتمندی، تخصص اساتید، اطلاع‌رسانی و میزان آشنایی با مشارکت پذیری شهروندان رابطه معنی‌داری دارد.

زیاری و همکاران (۱۳۹۵) با بررسی ارزیابی میزان مشارکت شهروندان در مدیریت محله‌ای به این نتایج دست یافته‌اند که تمایل به مشارکت در میان شهروندان محله سنگلج بالا است میانگین ۵۷/۳ گویای تأیید آن است. در نهایت نیز نشان داده شد بین میزان مشارکت و عملکرد شورایی رابطه معناداری وجود دارد.

مطابق نتایج پژوهش وانجی و همکاران (۲۰۱۹) در حال حاضر در مدیریت لجستیک شهری نیز، ابتکار عمل دست شهروندان بوده و خدمات شهری توسط آنان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

بوولر و همکاران در سال (۲۰۰۷) با بررسی تنظیمات برای مشارکت مستقیم شهروندان در دموکراسی‌های ثروتمند به این نتیجه رسیدند که عوامل مختلفی در این زمینه نقش دارند از جمله میزان بی‌اعتمادی نسبت به دموکراسی و دولت که رابطه معکوسی با مشارکت دارند، به هر میزان که اعتماد نسبت به دموکراسی بیشتر باشد شوق و اشتیاق بیشتری برای مشارکت وجود دارد.

سوتیریا و بی او تا (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان الگوهای حاکمیت مشارکتی در برنامه‌ریزی و مدیریت فضاهای سبز شهری، ارزیابی‌های اولیه از طریق تجربه اروپا و یونان، دریافتند که بسیاری از روش‌ها مبتنی بر الگوی از پایین به بالا گرچه می‌توانند به‌عنوان یک فرصت دیده شوند؛ اما نمی‌تواند به‌عنوان یک سازوکار تعیین‌کننده عمل کنند.

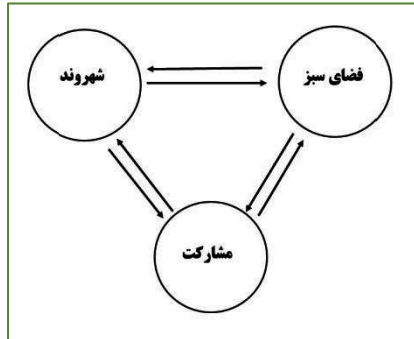
مارکوارت (۲۰۱۲) در نتیجه‌گیری پژوهش خود اشاره می‌کند با اینکه مشارکت اجتماعی شهروندان نتایج مثبتی در بر دارد، با دیکته کردن و تحمیل مسئولیت‌های سیاسی برای مناطق ناامن شهری به جای توجه به مشارکت خودجوش در محدوده‌های جغرافیایی مختلف، پارادایم امنیت مشارکتی به خطر می‌افتد و فواصل اجتماعی موجود را دوباره به صورت فعال ایجاد می‌کند. گذشته از این، با این کار وجود نداشتن همبستگی بین شهروندان امر شایعی می‌شود و پذیرفته می‌شود که در نتیجه سیاست زدگی به نوعی حالت رسمی به خود می‌گیرد.

کنگبری و کیم در سال (۲۰۱۸) تاثیر مشارکت اجتماعی بر معنای زندگی و تاثیرات بر عزت نفس افراد را بررسی نمود، هنگامی که تعامل بین مشارکت اجتماعی و اشتغال در نظر گرفته شد تحقیقات نشان داد که مشارکت اجتماعی دارای تاثیرات بیشتری بر اعتماد به نفس افراد نسبت به زمانی که این افراد به کار گرفته شده‌اند بوده است.

با در نظر گرفتن مطالب فوق، پژوهش حاضر به دنبال بررسی میزان مشارکت شهروندان در سطوح مختلف برنامه‌ریزی، اجرا و نگهداری و همچنین بررسی میزان همکاری گروه‌های مختلف جامعه در این سطوح می‌باشد.

چهارچوب نظری

اهداف این مقاله رسیدن به یک تعریف واحد برای مشارکت در فضای سبز است که در نهایت به یک برنامه‌ریزی اصولی برای مشارکت شهروندان در فضای سبز منجر شود. برای رسیدن به این هدف در ابتدا باید مفهوم مشارکت را شناخت و از منظر فضای سبز به آن نگریم؛ که در تصویر ۱ ارتباط بین فضای سبز شهری، شهروند و مشارکت بیان شده است.

تصویر ۱- نمایی از ارتباط بین فضای سبز شهری، شهروند و مشارکت در فضای سبز

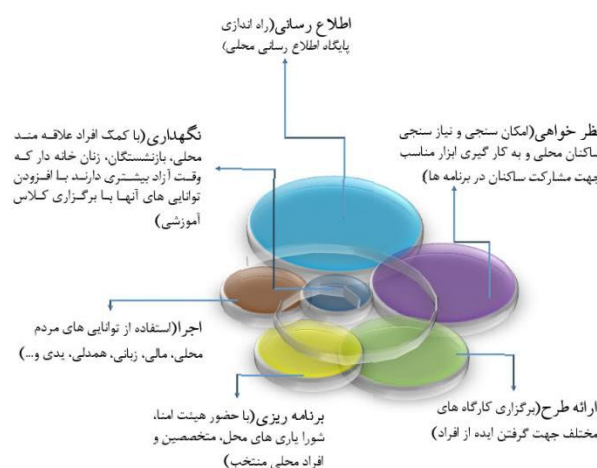
بنابراین؛ مشارکت در فضای سبز به معنای پذیرش مسئولیت از سوی افراد به صورت کاملاً ارادی، آگاهانه و با میل شخصی است. این مشارکت در فرآیند توسعه و نگهداری فضای سبز و منظر محله به منظور بهبود کیفیت محیط زیست و همچنین برآورده کردن نیازهای اساسی شهروندان از پارک‌ها و فضای سبز محل انجام می‌شود. این فرآیند شامل مراحل تصمیم‌گیری، اجرا، بازنگری، ارزشیابی و نگهداری است.

جدول ۱- مراحل پیشنهادی مشارکت مردمی در طراحی و اجرای پارک محلی

مراحل	سطوح مشارکت	جزئیات
گام اول	اطلاع‌رسانی	در این مرحله باید به افراد محله از طریق بروشور، بنر و فضای مجازی اطلاع‌رسانی شود تا از پروژه آگاه شده و در صورت توانایی، آمادگی خود را اعلام کنند، بدین صورت آن‌ها خود را جزوی از این پروژه می‌دانند.
گام دوم	نظرخواهی	مرحله نظرخواهی به معنای شناسایی نیازها، خواسته‌ها و اهداف شهروندان از مراجعه به پارک است. در این مرحله، نیازی به حضور تمامی افراد محله نیست و هدف از نظرخواهی، سنجش نیازها و تصمیم‌گیری بر اساس آن‌ها است، نه برآورده کردن تمامی خواسته‌های جامعه
گام سوم	طرح	ارائه طرح‌ها و پیشنهادات از سوی شهروندان، که با توجه به شناخت خود از محله ارائه می‌شود.
گام چهارم	برنامه‌ریزی	انتخاب و تصویب طرح نهایی و برنامه‌ریزی مناسب تحت نظر شهرداری و مهندس فضای سبز انجام می‌شود.
گام پنجم	اجرا	در این مرحله، افراد داوطلب و متخصص محلی با توجه به توانایی‌های خود مسئولیت‌هایی را بر عهده می‌گیرند و ممکن است مزایایی به آن‌ها تعلق گیرد.
گام ششم	نگهداری	برای افزایش توانایی‌های افراد محلی، کلاس‌های آموزشی می‌تواند برگزار شود که افراد بازنشسته، زنان خانه‌دار و علاقه‌مندان با وقت آزاد بیشتر در آن شرکت کنند و در این مرحله مشارکت نمایند.

حال با توجه به موارد ذکر شده درباره طرح مشارکت در فضای سبز و جمع‌بندی آن‌ها، همچنین تطبیق آن‌ها با طرح‌های اجتماعی مذکور، می‌توان مدل مشارکتی در فضای سبز را ارائه داد:

با الهام از حلقه مشارکت کریتون، بسته مشارکت همپتون و نردبان مشارکت شری ارنشتاین، مدلی متناسب با فضای سبز ارائه شده است که بر تفاوت سطوح مشارکت در این حوزه تأکید دارد. پس از تعیین سطوح مشارکت، به جایگاه هر یک از این سطوح در حلقه‌های مشابه نظریه کریتون پرداخته می‌شود، با این تفاوت که حلقه‌ها بر اساس تعداد افراد مشارکت‌کننده، مانند نظریه همپتون، تغییر سایز می‌دهند. در مرحله بعد، به منظور رفع انتقادات وارده به نظریه ارنشتاین و رابطه سلسله‌مراتبی آن، سعی می‌شود با جایگزینی مارپیچ مشارکت، این ایراد را برطرف کنیم به طوری که افراد در هر زمینه‌ای که تمایل دارند، بتوانند مشارکت کنند. تصویر ۲ مدل مارپیچ مشارکت را نشان می‌دهد.

تصویر ۲- مدل مارپیچ مشارکت (منبع: نگارنده)

در توضیح مدل مارپیچ مشارکت باید گفت:

- مشارکت مردمی در فضای سبز دارای مراحل مختلفی است که هرکدام از این مراحل به دنبال یکدیگر آورده شده‌اند، به این معنی که برای مشارکت، نظم و ترتیب خاصی باید

- رعایت شود و طبق مراحل باید پیشرفت داشت درعین حال در این مدل افراد در هر سطح از مشارکت که تمایل داشته باشند می‌توانند مشارکت کنند.
- در تمامی مراحل مشارکت، نمی‌توان از تمام افراد جامعه کمک گرفت. با افزایش سطح مشارکت، جامعه آماری کاهش می‌یابد (همان‌طور که در تصویر نمایش داده شده، حلقه‌ها کوچک‌تر می‌شوند) و افراد با توانایی‌های بیشتر نقش پررنگ‌تری ایفا می‌کنند.
 - این مراحل با یکدیگر هم‌پوشانی دارند بدین معنی که مرز کاملاً مشخص و جدایی ندارند و ممکن است برخی از عناصر و تصمیم‌گیری‌ها در حلقه‌های دیگر قرار گیرند.
 - با توجه به انتقادات وارده به نظریه ارزشتاین، که اشاره می‌کند برنامه‌های مشارکت مردمی ممکن است شامل عناصری از بخش‌های مختلف و در سطوح گوناگون باشند و ارائه آن‌ها در قالب یک رابطه سلسله‌مراتبی دشوار است، تلاش شده است تا رابطه سلسله‌مراتبی و مارپیچی برای مشارکت مردمی در فضای سبز تطبیق داده شود. این تطبیق به نحوی طراحی شده که در صورت نیاز، عناصر مختلف بتوانند در مراحل مختلف قرار گیرند.
 - آخرین و درونی‌ترین مرحله مشارکت، مرحله نگهداری می‌باشد این مرحله در صورتی به واقعیت می‌پیوندد که از تمامی مراحل، مشارکت موردنیاز تأمین شده باشد، همچنین شهروندان به‌عنوان عضوی از شهر و مردم محله مشارکت را پذیرفته و بامعنای واقعی آن آشنا شده باشند.
- با پیروی از اصول ذکرشده و پیشرفت گام‌به‌گام با مراحل مشارکت در صورتی که بستر مناسب برای مشارکت موجود باشد می‌توان به این دیدگاه دست یافت که فضاهای سبز محلی به‌وسیله افراد محلی و سرای محل با نظارت شهرداری احداث و نگهداری شود. با توجه به موارد ذکرشده میزان مشارکت افراد در هر سطح مورد بررسی قرار گرفته است.

روش پژوهش

۱- منطقه مطالعاتی

سایت مورد مطالعه در این مقاله بوستان نرگس واقع در کلان‌شهر کرج است. این کلان‌شهر در حوزه استحفاظی استان تهران قرار دارد و مطابق با نتایج سرشماری سال ۱۴۰۰، جمعیت آن بالغ بر ۱،۴۵۰،۳۷۷ نفر است، که پنجمین شهر پرجمعیت ایران پس از تهران، مشهد، اصفهان و تبریز محسوب می‌شود (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰).

بوستان نرگس در منطقه ۷ قرار دارد که این منطقه در شمال محدوده قانونی شهر کرج واقع شده و از سمت غرب با منطقه ۶، از جنوب با منطقه ۵ و از شرق با منطقه ۸ هم‌جوار است (سند طرح جامع کرج، ۱۳۹۲).

۲- جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات موردنیاز

مقاله حاضر از جهت نحوه گردآوری داده‌ها پیمایشی و از لحاظ هدف، کاربردی محسوب می‌شود. جمع‌آوری اطلاعات با ابزار پرسش‌نامه و برداشت‌های میدانی انجام می‌شود. جامعه آماری این مقاله مراجعه‌کنندگان به بوستان گل نرگس کرج می‌باشند. ابزار اصلی پژوهش پرسشنامه است که روایی آن به کمک افراد متخصص این حوزه مورد تایید قرار گرفته است و پایایی آن با آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت، به دلیل نامعلوم بودن حجم جامعه آماری از فرمول دنیل با ضریب خطای ۵٪ استفاده شد و حجم نمونه به تعداد ۳۸۴ عدد به دست آمد. پرسشنامه‌ها در مدت یک هفته در نوبت صبح و عصر در محدوده مورد مطالعه توسط مشارکت‌کنندگان تکمیل شد. داده‌های پژوهش در نرم افزار spss و به روش آزمون تحلیل-توصیفی تحلیل شدند.

یافته‌های تحقیق

۱- ویژگی جمعیتی پاسخگویان

داده‌های حاصل از این پرسشنامه توسط نرم‌افزار spss آنالیز شد و نتایج حاصل از آن نشان داد که بیشترین افراد شرکت‌کننده برحسب سن بین ۲۰ تا ۳۰ سال، با فراوانی ۳۳/۱ درصد بوده‌اند و از نظر جنسیت ۵۱/۸ درصد (۱۹۹ نفر) از پاسخگویان مورد مطالعه مرد و ۴۷/۹ درصد (۱۸۴ نفر) از آن‌ها زن بوده‌اند. ۵۵/۶ درصد از پاسخگویان متأهل و ۴۳/۹ درصد مجرد بوده‌اند، ۵/۰ درصد از پاسخگویان نیز وضعیت خود را اعلام ننموده‌اند. از نظر تحصیلات بیشترین فراوانی، ۴۶/۸ درصد پاسخگویان مربوط به مقطع دیپلم است. بیشترین افراد شرکت‌کننده از نظر تعداد سال سکونت در محل، افراد با سابقه ۱۰ سال سکونت و وضعیت مالک بوده است.

جدول ۲- درصد و فراوانی مشخصات شرکت‌کنندگان

مشخصات شرکت‌کنندگان	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۹۹
	زن	۱۸۴
		٪۵۱/۸
		٪۴۷/۹

درصد	فراوانی	مشخصات شرکت کنندگان	
%۲۴/۳	۹۲	۱۰-۲۰	سن
%۳۳/۱	۱۲۵	۲۰-۳۰	
%۲۳/۸	۹۰	۳۰-۴۰	
%۱۱/۴	۴۳	۴۰-۵۰	
%۷/۴	۲۸	۵۰ به بالا	
%۵۵/۶	۲۱۰	متأهل	وضعیت تأهل
%۴۳/۹	۱۶۶	مجرد	
%۱	۴	بی سواد	میزان تحصیلات
%۳/۲	۱۲	ابتدایی	
%۱۴/۲	۵۴	سیکل	
%۴۶/۸	۱۷۸	دیپلم	
%۳۵/۸	۱۳۶	لیسانس و بالاتر	
%۵۸/۱	۲۱۵	مالک	وضعیت ملک
%۴۱/۹	۱۵۵	اجاره‌ای	

با توجه به مدل مارپیچ مشارکت، متغیر مشارکت در ۶ سطح مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس میزان تمایل به مشارکت با استفاده از طیف لیکرت در بازه ۱ تا ۵ (از خیلی کم تا خیلی زیاد) مورد سنجش قرار گرفته است. با توجه به نتایج جدول ۳ بیشترین میزان تمایل به مشارکت با ۶۰٪ به سطح نگهداری از فضای سبز مربوط می‌شود. کمترین میزان تمایل به مشارکت با ۱۰/۷٪ به سطح نظرخواهی، اجرای امور به صورت گروهی در محله و ۲۲/۴٪ به سطح طراحی و خلق ایده برای ایجاد پارک مربوط می‌شود.

جدول ۳- بیشترین درصد میزان موافقت با سطوح مختلف تمایل به مشارکت

بیشترین درصد مشارکت	گزاره	سطح	شاخص
۲۹٪/۱۲ ٪۴۰/۴	۱- میزان استفاده از فضای سبز محله ۲- میزان رضایت از فضای سبز محله	اطلاع‌رسانی	تمایل به مشارکت
٪۱۰/۷ ٪۲۳/۷	۳- میزان اجرای امور به صورت گروهی در محله ۴- انتخاب مکان مناسب برای ایجاد پارک در محله	نظرخواهی	
٪۲۲/۴ ٪۳۳/۳	۵- خلق ایده برای ایجاد و نگهداری پارک ۶- گزاره طراحی برای ایجاد پارک محله‌ای خود	طرح	
٪۲۴/۱۰	۷- گزاره برنامه‌ریزی برای ایجاد و نگهداری پارک محله‌ای خود	برنامه‌ریزی	

شاخص	سطح	گزاره	بیشترین درصد مشارکت
	اجرا	۸- گزاره اجرا برای ایجاد و نگهداری پارک محله‌ای خود	٪ ۳۰/۷
	نگهداری	۹- گزاره نگهداری برای ایجاد و نگهداری پارک محله‌ای ۱۰- میزان موافقت با گزاره‌های مذکور در ارتباط با نگهداری فضای سبز محله	٪ ۴۷/۴ ٪ ۶۰

در این بخش به میزان همکاری شهروندان در ایجاد و بهبود پارک و فضای سبز، عضویت در گروه‌های مختلف مردمی، میزان استفاده خانوار و گروه‌های مختلف از پارک، همکاری گروه‌های مختلف در احداث و نگهداری پارک و تعیین عدم مشارکت در فضای سبز خواهیم پرداخت.

جدول ۴- بررسی میزان همکاری شهروندان در ایجاد و بهبود پارک و فضای سبز

گزاره	گویه	ضریب تغییرات
میزان همکاری شهروندان در ایجاد و بهبود پارک و فضای سبز	فعالیت‌هایی صورت گرفته اما من شرکت نداشته‌ام	۰/۲۷۲
	تا به حال فعالیت پاک بانی محیط را انجام داده‌ام	۰/۴۴۳
	در فعالیت‌های مشارکتی مربوط به خدمات شهری شرکت داشته‌ام	۰/۴۴۷

با توجه به جدول ۴، در بین گویه‌های مربوط به گزاره «میزان همکاری شهروندان در ایجاد و بهبود پارک و فضای سبز»، گویه «فعالیت‌هایی صورت گرفته اما من شرکت نداشته‌ام» کمترین ضریب تغییرات (۰/۲۷۲)، بیشترین اولویت را به خود اختصاص داده است به این معنی که فعالیت‌هایی به صورت گروهی صورت گرفته که شهروندان به دلایل مختلف در آن شرکت نکرده‌اند که در ادامه به دلایل عدم مشارکت خواهیم پرداخت.

جدول ۵- بررسی میزان استفاده خانوار و گروه‌های اجتماعی مختلف در ایجاد و نگهداری پارک

گزاره	گویه	ضریب تغییرات
میزان استفاده خانوار و گروه‌های اجتماعی مختلف از پارک و فضای سبز	خانوار یا گروه اجتماعی ضعیف	۰/۴۰۱
	خانوار یا گروه اجتماعی متوسط	۰/۲۹۶
	خانوار یا گروه اجتماعی متوسط رو به بالا	۰/۳۱۴
	خانوار یا گروه اجتماعی خوب	۰/۴۱۹

با توجه به جدول ۵ در بین گویه‌های مربوط به گزاره «میزان استفاده خانوار و گروه‌های اجتماعی مختلف از پارک و فضای سبز»، گویه «خانوار یا گروه اجتماعی متوسط» کمترین ضریب تغییرات (۰/۲۹۶)، بیشترین اولویت را به خود اختصاص داده است، بدین معنی که شهروندان معتقدند که گروه اجتماعی متوسط بیشترین میزان استفاده از پارک را دارند.

جدول ۶- بررسی همکاری خانوار و گروه‌های اجتماعی مختلف در ایجاد و نگهداری پارک

گزاره	گویه	ضریب تغییرات
همکاری خانوار و گروه‌های اجتماعی مختلف در ایجاد و نگهداری پارک	خانوار یا گروه اجتماعی ضعیف	۰/۴۸۷
	خانوار یا گروه اجتماعی متوسط	۰/۳۵۷
	خانوار یا گروه اجتماعی متوسط رو به بالا	۰/۳۳۵
	خانوار یا گروه اجتماعی خوب	۰/۳۷۱

با توجه به جدول ۶، در بین گویه‌های مربوط به گزاره «همکاری گروه‌های اجتماعی مختلف در احداث و نگهداری پارک»، گویه «خانوار یا گروه اجتماعی متوسط رو به بالا» با کمترین ضریب تغییرات (۰/۳۳۵)، بیشترین اولویت را به خود اختصاص داده است، بدین معنی که خانوار یا گروه اجتماعی متوسط رو به بالا بیشترین همکاری را در احداث و نگهداری پارک و فضای سبز خواهند داشت.

جدول ۷- بررسی عوامل عدم مشارکت در فضای سبز

گزاره	گویه	ضریب تغییرات
تعیین عوامل عدم مشارکت در فضای سبز	توجیه نشده‌ام	۰/۵۸۰
	نادیده گرفته شدن مشارکت	۰/۵۶۰
	نداشتن سر رشته‌ای در فضای سبز	۰/۵۰۰
	نداشتن وقت	۰/۵۳۶
	نبود بستر مناسب	۰/۵
	نداشتن مهارت	۰/۵۰۸
	نبود روحیه تعاون و مشارکت در مردم محله	۰/۵۳۲
	دلسردی از مشارکت	۰/۵۶۵

با توجه به جدول ۷، در بین گویه‌های مربوط به گزاره «تعیین عوامل عدم مشارکت در فضای سبز»، گویه «نبود بستر مناسب و نداشتن سر رشته در فضای سبز» با کمترین ضریب تغییرات (۰/۵)، بیشترین اولویت را به خود اختصاص داده‌اند و این حاکی از آن است که شهروندان از جمله عوامل عدم مشارکت خود را نبود بستر مناسب و نداشتن سر رشته در فضای سبز می‌دانند.

مشارکت شهروندی تاریخی طولانی و غنی دارد و به عنوان مفهومی کلیدی در برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی مطرح شده است، به ویژه پس از شکست برخی برنامه‌های اقتصادی. از سال ۱۹۶۹، ارنشتاین مفهوم «قدرت شهروندی» را ارائه داد. در ایران، تا قبل از پیروزی مشروطیت، حکومت به شکل سلطنت استبدادی بود، اما صدور فرمان مشروطیت، نخستین گام به سوی مشارکت شهروندان در اداره امور بود (خاکپور و همکاران، ۱۳۹۲). پس از انقلاب اسلامی و تشکیل شورای محلات در سال ۱۳۵۹، حدود ۷۰ درصد شهر اصفهان توسط کمیته‌های محلی اداره می‌شد (رمضانی و گزلان طوسی، ۱۳۹۱). در این راستا در زمینه مشارکت در فضای سبز تحقیقات زیادی صورت گرفته است؛ از جمله پژوهش‌های صالحی فرد و علی زاده (۱۳۸۷)، حاتمی نژاد و عمران زاده (۱۳۸۸)، ملکی و همکاران (۱۳۹۳)، محمدی و دانش مهر (۱۳۹۳) که نشان می‌دهد این فضاها علاوه بر مزایای اکولوژیکی، اثرات اجتماعی و روان‌شناختی مثبتی نیز دارند. با این حال، مطالعات حبیبی و سعیدی (۱۳۸۴) نشان می‌دهند که در ایران، مشارکت شهروندان بیشتر جنبه شعاری دارد و هنوز به شکل واقعی محقق نشده است. برای بهبود این وضعیت، شهرداری‌ها و مسئولین باید به اصلاح مقررات، تقویت مدیریت محلی و افزایش مشارکت ساکنان در اجرای طرح‌ها توجه بیشتری داشته باشند.

نتیجه‌گیری

با توجه به ارزش فضای سبز، اهمیت مشارکت اجتماعی و از طرف دیگر تقبل هزینه‌های سنگین برای شهرداری در زمینه اجرای طرح‌های فضای سبز و نگهداری از آن‌ها و کاربردی نبودن بسیاری از فضاهای سبز متناسب با خواسته و نیاز افراد محلی می‌توان نتیجه گرفت که یکی از بهترین روش‌ها برای جلوگیری از این مسائل، استفاده از مشارکت مردمی در زمینه فضای سبز می‌باشد در این مقاله بر اساس نتایج حاصل از پرسشنامه مشارکتی نشان داده شد که بیشترین

میزان مشارکت در زمینه مدیریت و نگهداری فضای سبز محله‌ای و همسایگی با میانگین کل ۶۰٪ درصد می‌باشد که این امر بیانگر میزان مشارکت متوسط به بالای مراجعین است.

با توجه به بررسی سطوح مشارکت در زمینه نگهداری از فضای سبز، نتایج به‌دست‌آمده نشان‌دهنده‌ی تمایل بالای افراد به مشارکت در این حوزه است، به عبارت دیگر می‌توان گفت این تمایل می‌تواند به دلایل مختلفی از جمله افزایش آگاهی نسبت به اهمیت فضای سبز، تأثیر مثبت آن بر کیفیت زندگی و محیط زیست، و نیز احساس مسئولیت اجتماعی افراد نسبت به حفظ منابع طبیعی مرتبط باشد. در عین حال، دلایل قابل توجهی برای عدم مشارکت در سایر سطوح وجود دارد. برخی از این دلایل عبارتند از: عدم تخصص، عدم ذهنیت مثبت، عدم آشنایی با سطوح مختلف مشارکت، برای رفع این مشکلات و ارتقای سطح مشارکت در زمینه‌های مختلف مشارکت در فضای سبز، می‌توان برگزاری کارگاه‌های آموزشی با موضوعات متنوع را پیشنهاد داد. این کارگاه‌ها می‌توانند شامل موارد زیر باشند: آموزش‌های تخصصی، ارائه تجارب موفق، توسعه نگرش مثبت، آشنایی با سطوح مختلف مشارکت. به طور کلی، با ارتقای سطح آموزش و آگاهی، می‌توان به‌تدریج موانع موجود را از بین برد و مشارکت عمومی را در زمینه مشارکت در فضای سبز افزایش داد. این اقدام نه تنها به بهبود کیفیت فضای سبز کمک می‌کند، بلکه موجب افزایش حس تعلق و مسئولیت‌پذیری در میان اعضای جامعه نیز خواهد شد.

در رابطه با میزان همکاری شهروندان نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که با میانگین ۳/۶۷ با گویه «فعالیت‌های صورت گرفته اما من شرکت نداشته‌ام» موافق بوده‌اند که از دلایل عدم همکاری خود را با میانگین ۳/۸۰ گویه «نبود بستر مناسب» بیان کرده‌اند. این نتایج نشان می‌دهد که شهروندان تمایل به فعالیت‌های جمعی دارند ولی به دلیل نبود بستر مناسب، از مشارکت در این فعالیت‌ها بازمانده‌اند. به عبارت دیگر، گرچه فعالیت‌هایی در حال انجام است، اما عدم وجود شرایط و زیرساخت‌های لازم، مانع از حضور فعال آنان در این فعالیت‌ها می‌شود.

نتایج حاصل از میزان استفاده خانوارهای مختلف از پارک و فضای سبز نشان داد که خانوار و گروه اجتماعی متوسط با میانگین ۳/۵۵ بیشترین استفاده‌کنندگان از پارک بوده و همچنین خانوار و گروه اجتماعی خوب با میانگین ۳/۵۵ بیشترین میزان همکاری را در احداث و نگهداری پارک خواهند داشت. این نتایج نشان می‌دهد که خانوارهای با وضعیت اقتصادی متوسط و خوب نه تنها بیشترین استفاده را از پارک‌ها دارند، بلکه در ایجاد و حفظ این فضاهای

سبز نیز فعال‌ترند، که این نشان‌دهنده اهمیت مشارکت اجتماعی برای استفاده بهینه از منابع طبیعی است.

نتایج حاصل از این مقاله با نتایج حاصل از تحقیقات خاکپور و همکاران (۱۳۹۲)، عباسی و همکاران (۱۳۹۲)، کلانتری و رسولی (۱۳۹۳) نشان‌دهنده این امر است که شهروندان تمایل زیادی به مشارکت در فضای سبز از خود نشان می‌دهند.

نتایج تحقیق نشان‌دهنده‌ی سطح خوب مشارکت شهروندان و فواید آن از جمله ارتقاء حس تعلق خاطر به محیط زیست است. با توجه به مدل مارپیچ مشارکت در فضای سبز و ارزیابی میزان مشارکت افراد در سطوح مختلف، می‌توان نتیجه گرفت که برگزاری کارگاه‌های آموزشی و افزایش توانمندی‌های افراد به تشویق و تسهیل مشارکت آنان کمک خواهد کرد. همچنین، با توجه به سطح بالای همکاری مردم در نگهداری پارک‌ها، این ظرفیت را می‌توان به صورت بالفعل در بهبود فرآیند نگهداری فضاهای سبز به کار گرفت. بنابراین، امید می‌رود که اجرای این تحقیقات در عمل نه تنها منجر به بهبود کیفیت نگهداری پارک‌ها شود، بلکه حس تعلق و همبستگی بیشتری را نیز در میان شهروندان تقویت کند. در نهایت، ارتقاء آگاهی و آموزش مستمر در زمینه‌ی محیط‌زیست می‌تواند به عنوان کلیدی برای ایجاد جامعه‌ای پویا و مسئولیت‌پذیر در برابر طبیعت عمل کند.

منابع

- باقری، مهشید؛ انصاری، امیر؛ کاظمی، آزاده؛ بیات، محمود؛ حیدری، سحر؛ احمدلو، فاطمه (۱۴۰۱)، «برآورد و بررسی سرانه پارک‌ها و فضای سبز شهر خمین با استفاده از سنجش از دور و تصاویر ماهواره‌ای»، **علوم و تکنولوژی محیط زیست**، شماره ۳، صص ۹۸-۸۵
- توکلی نیا، جمیله؛ محمدیان مصمم، حسن؛ ضرغامی، سعید؛ آقایی، پرویز، (۱۳۹۴)، «تحلیلی بر نقش مشارکت شهروندان در پایداری محله (مورد پژوهش: محلات جماران و ولنجک)»، **مجله پژوهش های دانش زمین**، شماره ۲۶، صص ۱۴۵-۱۳۰
- حاتمی نژاد، حسین؛ عمران زاده، بهزاد، (۱۳۸۸)، «بررسی، ارزیابی و پیشنهاد سرانه فضای سبز شهری: نمونه موردی کلانشهر مشهد»، **فصلنامه علمی- پژوهشی جغرافیای ایران**، سال هشتم، شماره ۲۵، صص ۶۷-۸۵
- حسین پور، بتول؛ فتحی، سروش (۱۳۹۵)، «بررسی عملکرد سراهای محلات در جذب مشارکت شهروندان شهر تهران»، **فصل نامه آمایش محیط**، شماره ۴۴، صص ۱۷۸-۱۵۷

حبیبی، محسن؛ سعیدی رضوانی، هادی (۱۳۸۴). «شهرسازی مشارکتی»؛ کاوشی نظری در شرایط ایران. **نشریه هنرهای زیبا**، شماره ۲۴، صص ۱۵-۲۴

خادم الحسینی، احمد؛ قدرجانی، راضیه؛ زاهدی یگانه، امیر، (۱۳۹۰)، «اداره مردمی شهر و مشارکت شهروندان در مدیریت شهری (مطالعه موردی: منطقه ۵ شهرداری اصفهان)»، **فصل نامه جغرافیایی آمایش محیط**، ۱۳۹۰، شماره ۱۷، صص ۱۶۹-۱۵۳

خاکپور، براتعلی؛ احمدی، محمد؛ زارعی، مهلا، (۱۳۹۲)، «سنجش میزان و عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان به منظور بهبود خدمات و محیطزیست شهری (مطالعه موردی: منطقه ثامن مشهد)»، **اولین اجلاس بین المللی خدمات شهری و محیطزیست**

رجبی، آریتا؛ حصاری نژاد، جعفر، (۱۳۹۲)، «شرکت های مردم نهاد شهری، راهکاری برای مشارکت شهروندان در مدیریت شهری»، **فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری**، شماره ۴، صص ۱۲۹-۱۱۱
رزاقیان، فرزانه؛ فروغ زاده، سیمین، (۱۳۹۷)، «سنجش عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی شهروندان در نگهداری فضای سبز در شهر مشهد (نمونه موردی: منطقه ۳ شهرداری مشهد)»، **مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای**، شماره ۳۱، صص ۱۰۱-۷۳

رضانی فرخند، احمد؛ گزلان طوسی، جمال، (۱۳۹۱)، «مدیریت محله در ایران، سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری مشهد»، انتشارات بوی شهر بهشت رویکرد مدیریت شهری. **فصلنامه مدیریت شهری**. شماره ۲۲. صص ۱۹-۳۳

زیاری، کرامت الله؛ سعیدی راد، مجید؛ حیدری، سامان، (۱۳۹۵)، «ارزیابی میزان مشارکت شهروندان در مدیریت محله‌ای مطالعه موردی: محله سنگلج شهر تهران»، **فصلنامه مطالعات مدیریت شهری**، شماره نوزدهم، صص ۸۶ - ۹۵

سپهوند، احسان؛ محمد رضایی، رسول؛ حیاتی، باب اله، (۱۳۹۴)، «تدوین خط مشی سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهری در جلب مشارکت‌های مردمی»، **فصل نامه مطالعات مدیریت شهری**، شماره ۲۲، صص ۱۰-۲

شمشیری، سجاده؛ دارابی، حسن (۱۳۹۶)، «معرفی کارکردهای باغ مشارکتی و نقش آن در پایداری محیط شهری»، **فصلنامه انسان و محیط زیست**، شماره ۴۰، صص ۹۳ - ۱۰۴
صالحی فرد، محمد؛ علی زاده، دانا، (۱۳۸۷)، «تحلیلی بر ابعاد اجتماعی و روانشناختی فضاهای سبز در شهرها»، **فصلنامه مدیریت شهری**، شماره ۲۱، صص ۳۳-۱۹

طرح جامع کرج ۱۳۹۲

مرکز آمار ایران ۱۴۰۰

عباسی، عنایت؛ باسامی، احمد؛ کابلی، نرجس، (۱۳۹۲)، «بررسی تمایل شهروندان به مشارکت در فعالیت‌های حفاظت و توسعه فضای سبز شهر تهران»، *نشریه محیط زیست طبیعی*، دوره ۶۶، صص ۳۹۹ - ۴۱۰

کلانتری، عبدالحسین؛ رسولی، بهرام، (۱۳۹۳)، «امکان سنجی مشارکت شهروندان در مدیریت و توسعه پارک‌های محله‌ای شهر تهران»، *نشریه مدیریت شهری*، شماره ۳۸، صص ۴۲۵ - ۴۴۸

لقابی، حسنعلی؛ بهمن پور، هومن؛ حیدری، فرحناز، (۱۳۸۸)، «شناخت کمی و کیفی پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران مطالعه موردی: منطقه ۸ شهرداری تهران»، *فصلنامه انسان و محیط زیست*، دوره ۷، صص ۲ - ۱۳

محمدی، جمال؛ دانش مهر، حسین، (۱۳۹۳)، «ارزیابی اثرات اجتماعی ترمیم و بازسازی پارک‌ها به شیوه نظریه مبنایی (مطالعه موردی: پارک‌های سطح منطقه ۱۸ شهرداری تهران)»، *فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهری*، شماره ۷، صص ۶۲-۷۲

ملکی، سعید؛ رحیمی، وحید؛ نوری، ادریس؛ حاتمی، داوود، (۱۳۹۳)، «ارزیابی شاخصهای اجتماعی فضاهای سبز شهری از دیدگاه شهروندان (نمونه موردی: ایرانشهر)»، *جغرافیا و توسعه*، شماره ۴۰، صص ۱۹-۴۲

منصوری، سید امیر؛ فروغی، مه‌دا، (۱۳۹۷)، «مفهوم طراحی مشارکتی منظر»، *ماهنامه باغ نظر*، ۱۵ (۶۲)، صص ۱۷-۲۴

نوروزی، سودا؛ جوان فروزنده، علی، (۱۴۰۰)، «تحلیل سوبه‌های مفهوم مشارکت در فرآیند طراحی فضاهای عمومی»، *نشریه علمی مطالعات شهری*، شماره ۱۰، صص ۴۹-۶۲

هندیانی، عبدالله؛ قدمی، محسن؛ همتی، ناهید، (۱۳۹۳)، «بررسی نقش مشارکت شهروندان در حفظ و نگهداری فضاهای سبز شهری و راهکارهای آن (مطالعه موردی اراضی عباس آباد)»، *فصلنامه مطالعات مدیریت شهری*، شماره ۱۷، صص ۴۲-۵۳

Bagheri, Mahshad, ANSARI, AMIR, KAZEMI, AZADEH, Bayat, Mahmoud, HEIDARI MASTEALI, SAHAR, & Ahmadloo, Fatemeh. (2022). Estimation and survey of parks and green spaces per capita in Khomein city using remote sensing and satellite imagery. *Journal of Environmental Science and Technology*, 24(3 (118)), 85-98.

Tavakoli Nia, J., Zarghami, S., & Aghaei, P. (2016). An analysis of the role of citizen participation in neighborhood sustainability: A case study of Jamaran and Valenjak neighborhoods. *Researches in Earth Sciences*, 7(2), 130-145.

Hataminezhad, H., & Omranzadeh, B. (2010). Investigation evaluation and proposition of urban green space per capita (Case study: Mashhad metropolis). *Geography*, 8(25), 67-85.

- Hosseinpour, B., & Fathi, S. (2019). Investigating the Performance of Neighborhood Houses in Attracting Participation of Tehran' s Citizens. *Environmental based territorial planning(amayesh)*, 12(44), 157-178.
- Habibi, M., & Saeedi Rezvani, H. (2006). Participatory Urban Planning: A Theoretical Exploration in the Context of Iran-. *Honar-ha-ye Ziba*, 24(0),pp 15-24
- Khadem Al-Hosseini, A., Ghaderjani, R., & Zahedi Yeganeh, A. (2011). People management and citizen participation in the urban management case study :the region five of municipalities of Isfahan. *Environmental based territorial planning(amayesh)*.5(17), 153-169.
- Khakpour, B., Ahmadi, M., & Zarei, M. (2013). Assessing the level and factors affecting citizen participation in order to improve urban services and the environment (Case study: Samen district of Mashhad). *The First International Conference on Urban Services and the Environment*.
- Rajabi, A., & Hesari Nezhad, J. (2013). Urban non-governmental organizations, a way to citizen participation in urban management. *Urban Economics and Management Quarterly*, 4, 111-129.
- Razzaghian, F. and Foroghzadeh, S. (2019). Assessing the Effective Factors of Citizens' Social Participation in Maintaining Green Space in Mashhad Metropolitan (Case Study: District 3 of Mashhad Municipality). *Journal of Geography and Regional Development*, 16(2), 73-101
- Ramezani Farkhond, A., & Gozlan Tousi, J. (2012). Neighborhood management in Iran, the cultural recreational organization of Mashhad Municipality. Bouye Shahre Behesht Publications. *Urban Management Approach, Urban Management Quarterly*, 22, 19-33.
- Sayyari,k,Saeidirad,M,Heydari,S.(2014).Assessing the level of citizen participation in local management: case study Sanglaj neighborhood.*Urban Management Studies*,19(6),86-95.
- Sepahvand,E,Mohammadrezaei,R,& Hayati, B.(2015). Policy making for parks and urban landscape organization to obtain citizen participation. *Urban management studies*.7(22). 1-10.
- Shamshiri,S,Darabi,H.(2017).Introducing Community Garden and Its Role in Sustainable *Urban Development.Human & Environment*,1(15) ,93-104.
- Salehifard,M,& Alizadeh,D.(2008). An investigation of social and psychological dimensions of urbav green space (with an urban management approach). *Urban management*.6(11), 19-33
- Comprehensive plan of Karaj(2013)
- Iran Statistics Center (2021)
- Abbasi, E. , Basami, A. and Kaboli, N. (2014). Development Activities in Tehran. *Journal of Natural Environment*, 66(4), 399-410
- Rasouli B, kalantari A.(2015) Feasibility study Citizen participation in the management and development of neighborhood parks in Tehran.. *Urban and Rural Management*,14 (38) :425-448
- Laghai,H,Bahmanpour,H,Heidari,F.(2009).The qualitative and quantitative evaluation of parks and green spaces in city of Tehran (case study).*Human & Environment*,7(19),2-13.
- mohammadi, J. and danesh mehr, H. (2013). Social Impact Assesment of Reparation and Reconstruction of Urban Parks and Gardens (A Case Study on the Gardens of District 18 in Tehran). *Motaleate Shahri*, 2(7), 61-72.

- Maleki, S. , Rahimi, V. , Nouri, E. and Hatami, D. (2015). *Evaluation of Social Indicators of Urban Landscape from the Perspective of Citizens Case Study: Iranshahr. Geography and Development, 13(40), 19-42*
- Mansouri, S. and Foroughi, M. (2018). The Concept of Participation in Landscape Design. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar, 15(62), 17-24*
- Norozi, S. and Javan Forouzandeh, A. (2021). Analyzing the aspects of participation concept in the process of public space design. *Motaleate Shahri, 10(38), pp49-62.*
- Hendiani,A., Ghadami,M. & Hemati, N.(2014). Review of the citizens participation role on “maintaining of the urban green spaces & its strategies” (case study on abbas- abad land). *Urban management studies,6(17),pp41-53.*
- Bowler, S. & Donovan, T. & Karp, J.A. (2007). “Enraged or Engaged Preferences for Direct Citizen Participation in Affluent Democracies”. *sage pub journals*
- Erfani, G., & Roe, M. (2020). “Institutional stakeholder participation in urban redevelopment in Tehran: An evaluation of decisions and actions”. *Land Use Policy, 91, 104367.*
- Katagiri,k., & kim,j.h.(2018). “Factors determining the social participation of older adults: A comparison between Japan and Korea using EASS 2012”. *PLoS ONE 13(4)*
- Mandeli, K. (2019). “Public space and the challenge of urban transformation in cities of emerging economies: Jeddah case study”. *Cities, 95, 102409.*
- Marquart, M. K. (2012) .”Participatory Security: Citizen Security, Participation and the Inequities of Citizenship in Urban Peru”. *Bulletin of Latin American Research, 31 (2): 174-189.*
- Sotiria, C., & Yiota, T. (2017). “Patterns of participative governance in planning and management of urban green spaces: Initial assessments through the European and Greek experience”. In A. Gospodini (Ed.), *Proceedings of the International Conference on Changing Cities III Spatial, Design, Landscape & Socio-economic Dimensions* (pp. 45-61). Greece: Grafima Publications.
- Stringer, L. C., Dougill, A. J, Fraser, E., Hubacek, K. , Prell, C. & Reed. M. S. (2006). “Unpacking “participation” in the adaptive management of social–ecological systems: a critical review”. *Ecology and Society, Vol. 11, No. 2*
- Wanjie, H., Jianjun, D., Bon-gang, H., Rui, R., & Zhilong, C. (2019). “A sciento metrics review on city logistics literature: Research Trends”, *Advanced Theory and Practice, Sustainability, 11, 2274*
- Zare, S., Namiranian, M., Fami, H. and Ghasemi, J (2010) “The role of social capital in citizen participation in forest parks (Case study: Tehran city),” *Journal of Forest, 2(4): 273-285.* (In Persian).